

Kulttuuripoliittinen selonteko ja luovan talouden kasvustrategia 2025–2030

Tiivistelmä, kulttuuripäälikkö Mikko Nortela

Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti, laajan alueellisen ja asiantuntijavalmistelun pohjalta on laadittu 2040-luvulle ulottuva kulttuuripoliittinen selonteko (VN 2024:55). Selonteossa esitetään kulttuuripolitiikan visio, joka jakautuu neljään tavoitteeseen. Tavoitteiden saavuttamiseksi esitetään yhteisiä linjauksia ja toimenpiteitä.

Selonteossa *kulttuuri* muodostaa yhteiskunnalle tai sosiaaliselle ryhmälle tunnusomaiset henkiset ja aineelliset piirteet. Taide ja kulttuuri ovat sivistyksellinen perintömme edellisiltä sukupolvilta, ja osallisuus kulttuuriin on sivistyksen perusta. Se määrittää, keitä me olemme ihmisinä. *Kulttuuripolitiikka* taas on yhteiskuntapolitiikan osa, jonka avulla voimme lisätä kulttuurin tuottamaa henkistä ja sivistyksellistä pääomaa, vahvistaa demokratiaa ja luottamusta sekä parantaa hyvinvointia ja kestäväää taloutta.

”Tämä edellyttää, että

- huolehditaan taiteen ja kulttuurin tarjonnasta ja kysynnän lisäämisestä sekä laajasti verkostomaisesta toiminnasta hallinnonalojen välillä.
- huolehditaan suomalaisen kulttuuriperinnän elinvoimaisuudesta,
- turvataan lasten ja nuorten osallisuus kulttuuriin ja kulttuurikasvatukseen sekä polut taiteen ja kulttuurin eri alojen harrastamiseen ja ammattilaisuuteen,
- varmistetaan vapaan taiteen toimintaedellytykset.”

Kulttuurin ja luovien alojen yksityinen kulutus vuonna 2023 oli 5 miljardia euroa. Valtio käytti kulttuurirahoitukseen yhteensä 1,5 miljardia euroa ja kuntien käyttömenoista (brutto) kulttuurin kulut olivat 1,065 miljardia. Vastaavasti luovan osaamisen ympärille muodostui liikevaihdoltaan 13,7 miljardin euron liikevaihto. Tähän lukuun on lisättävä vielä epäsuorat vaikutukset muilla palvelualoilla. Lisäksi luvuissa eivät ole mukana hyvinvointivaikutukset, kuten syrjäytymisen vähentämiseen, mielenterveyden ja muistisairauksien ennaltaehkäisyyn liittyvät säästöt.

Kulttuuriala työllistää suoraan 77 000 työntekijää ja välillisesti lisäksi 46 000 työntekijää. Suomessa kulttuuriala on keskisuuri, esimerkiksi metsätaloutta ja energiahuoltoa suurempi toimiala. Lisäksi sen merkitys esimerkiksi ravintola- ja matkailualan tukijana on huomattava.

Visio

”2040-luvulla taide ja kulttuuri ovat Suomea vahvistava ja yhdistävä voima, joka inspiroi rakentamaan kestävämpää, elinvoimaisempaa ja inhimillisempää tulevaisuutta. Onnistuneen kulttuuripolitiikan seurauksena ihmisten kokemaa osallisuutta ja merkityksellisyys tuottavat laaja-alaista sivistystä, hyvinvointia sekä yhteiskunnallista ja taloudellista arvoa yhteistyössä muiden politiikan alojen kanssa.”

Pitkän aikavälin kulttuuripolitiikka Suomessa perustuu neljään tavoitteeseen:

- 1) Kulttuuri on muutosvoima
”Kulttuuri on merkittävin inhimillisen toiminnan muutosvoima, koska se määrittää miten suhtaudumme ympäröivään maailmaan ja sen muutoksiin.”
- 2) Kulttuurin tekijät ja sisällöt ovat avainasemassa
”Kulttuurin tekijät kehittävät Suomea sivistyneeksi ja kestäväksi yhteisöksi.”

3) Kulttuuri on jokaisenoikeus

”Monimuotoinen ja saavutettava kulttuuri on jokaisenoikeus. Kulttuuri kuuluu kaikille riippumatta taustasta, kielestä, sijainnista, iästä tai taloudellisista resursseista.”

4) Kansainvälinen vaikuttavuus syntyy kulttuurista

”Kulttuuri ja luovat alat tekevät Suomesta kiinnostavan yhteistyökumppanin kansainvälisissä tuotannoissa ja kulttuurimatkailun kohteena. Itseisarvonsa lisäksi kulttuuri toimii myös pehmeän vaikuttamisen välineenä, ja kulttuurivienti toimii monensuuntaisesti.”

Toimenpiteet tavoitteisiin pääsemiseksi

Selonteossa on määritelty yhdeksän toimenpidettä, joilla pyritään kohti tavoitteita:

1) Kulttuuri tulevaisuuskestäväksi

Kulttuurin toimiva infrastruktuuri vaatii mm. kaikkien mahdollisuutta osallistua taiteeseen ja kulttuuriin, laajaa sivistyksellistä yhteistyötä, panostusta medialukutaitoon, monipuolisten rahoituslähteiden varmistamista. Erikseen on mainittu kuntien ja valtion yhteistoiminnan edistäminen, yhteiskäyttöisten tilojen tukeminen sekä kiertue- ja vierailumallien tukeminen ja kulttuuripalveluiden tarvitsema fyysinen infrastruktuuri.

2) Kulttuurin tekijät avainasemassa

Kulttuuri- ja luovien alojen työntekijöiden tilannetta parannetaan korvaus- palkkio- ja sosiaaliturvajärjestelmien toimivuuden parantamisella.

3) Pitkäjänteistä ja monialaista kulttuuripolitiikkaa

Kulttuuripolitiikka on myös talous- ja kasvupolitiikkaa, joka vaikuttaa myös turvallisuuteen ja hyvinvointiin. Laaja-alaisen vaikutusten aikaansaaminen edellyttää valtioneuvostotasaisen ylivaalikautisen toimielimen perustamista.

4) Uudistumisen, kestävyiden ja kasvun mahdollistaminen

Luodaan rahoitusmalleja investointeihin, pääomittamiseen, yhteisötalouteen ja osuustoimintaan, tuetaan kumppanuutta ja yhteistyöverkostoja.

5) Yhteistyön ja osallisuuden voima

Esitetään eri väestöryhmien osallisuutta kulttuuriin, lisätään yhteistyötä esim. matkailuun ja tuetaan kulttuurin ammattilaisten osaamista.

6) Yhteinen linja politiikassa

Kulttuuripolitiikka otetaan vahvasti osaksi muita yhteiskuntapolitiikan aloja.

7) Kulttuurin kukoistava toimintaympäristö

Valtio tukee kulttuuria aiempaa vahvemmin ja investoi strategisesti kulttuuri- ja luovien alojen kehittämiseen.

8) Kansainvälistyvä kulttuuri

Parannetaan mahdollisuuksia kansainväliseen verkostoitumiseen ja kulttuurin vientiin.

9) Lisää luovuutta: kulttuuri yhteiskunnallisena ja taloudellisena muutosvoimana

Kaikki edellä mainitut toimenpiteet ovat lisänneet luovuuspääomaa ja kulttuuri on uudistanut Suomea vuoteen 2040 mennessä. Kulttuurinen murros on lisännyt ihmisten ja luonnon hyvinvointia kestävä kasvun kautta.

Kuntien tehtävä selonteossa ja kasvustrategiassa

Kulttuuripoliittisessa selonteossa korostetaan kuntien merkitystä kulttuuripalvelujen tarjoajina ja kehittäjinä. Kunnat vastaavat paikallisen kulttuuritarjonnan monipuolistamisesta, kulttuurisen infrastruktuurin ylläpitämisestä ja edistämisestä sekä paikallisen kulttuuriperinnön vaalimisesta. Julkisen

rahoituksen osalta korostetaan valtion ja kuntien välistä yhteistyötä kulttuuripalvelujen pitkäjänteiseksi turvaamiseksi.

Selonteko korostaa kulttuurirahoituksen laajentamisen tärkeyttä. Julkinen rahoitus turvaa kulttuurin saavutettavuuden ja elinvoimaisuuden. Kulttuurialan taloudelliset vaikutukset ovat merkittävät, ja niitä pyritään vahvistamaan edelleen.

Kulttuuripoliittisen selonteon yhteydessä laadittiin luovien alojen kasvustrategia (VN 2025:61), joka korostaa kuntien vastuuta entisestään. Panostusta kaivataan sekä kulttuurin arvoketjun alkupäähän (harrastemahdollisuudet, koulutus, apurahat), että jakeluun ja infraan. Kulttuurin asemaa kaupunkien strategisena menestystekijänä ja kehittämisen moottorina korostetaan.